

ARVEN

Nr 87

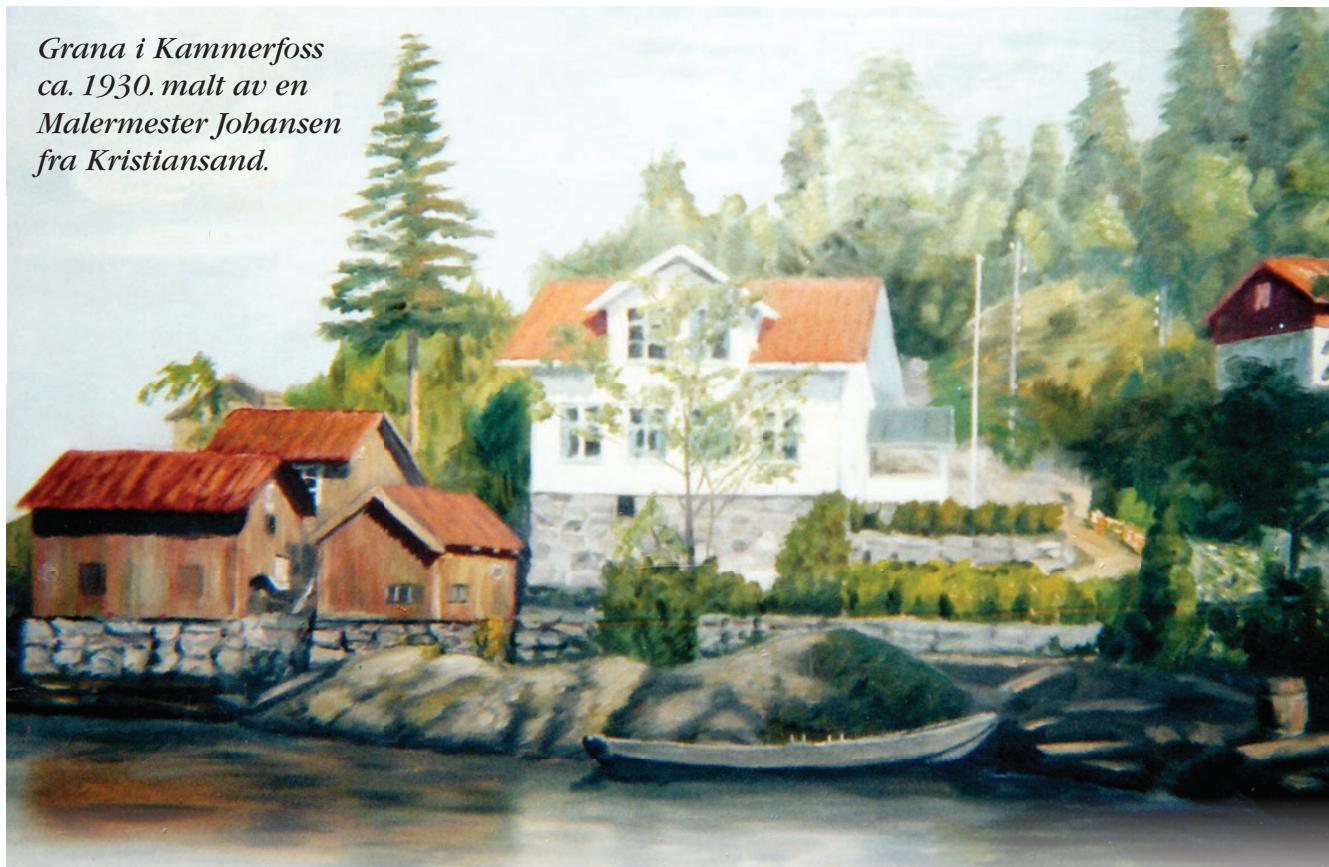
3/2009

29. årgang

ISSN 0800-2347

ARVEN - *Meldingsblad for Sannidal Historielag*

*Grana i Kammerfoss
ca. 1930. malt av en
Malermester Johansen
fra Kristiansand.*

Bestemor og bestefar Grana

Til søskenbarnstevnet i Kragerø 16. august 1997.

Stedet Grana

Når jeg tenker på Grana, er det umulig å tenke seg stedet uten bestemor og bestefar. Etterat det ble solgt til andre, har jeg sett det noen ganger. Men da er det så dødt og rart, og jeg må lukke øynene og huske hva det engang var.

Denne artikkelen er egentlig et kåseri, skrevet av Lars Solum, i forbindelse med et søskenbarntreff i august 1997, der barnebarna etter Olette Marie og Lars Johnsen Grana fra Kammerfoss møttes.

**Forfatteren er sønn nr. 2 av Martha og Nils Solum,
og han bodde i Rønningbakken til han var 17 år.**

Kåseriet omhandler hans minner etter besteforeldrene på Grana i Kammerfoss.

Historien fortsetter i neste nummer.

Kammerfos pr. Kragerø.

Grana i min erindring, det er tiden før krigen, tiden fra 1935 til 1940, da jeg var 6 til jeg var 11 år. Jeg kan sette meg i en god stol og tenke bakover. Vi bodde i Rønningbakken, og veien ned til Grana var uendelig lang. Vi måtte som regel gå hele veien, for det var luksus å ta toget det lille stykket fra Vadfoss stasjon til holdeplassen i Kammerfoss. Sykkel fikk vi ikke før mye senere. Det var to grunner for å gå til Kammerfoss. Enten skulle vi besøke bestemor og bestefar, eller så skulle vi låne båten, ”pråmmen” som vi sa, og dra ut til Rekvikbukta og bade og kanskje fiske lite grann. Ja, Rekvikbukta var fin. Der var

det sånn lang, fin strand å bade på, og en liten fjellknauß å sitte og spise på. Av og til ble vi jaget av grunneieren, og det var jo ekstra spennende.

Tilbake til Granaturen. Den var som sagt uendelig lang. Derfor måtte vi dele veien opp i etapper sånn mentalt. Først var det Vadfoss stasjon, hvor vi kunne stå og se gjennom tunnellen helt til Sandidal. Spennende å se om det var tog i tunnelen. Neste etappe var til elvehytta, hvor tømmerfløterne spiste middag og kokte kaffe i grua. Der var det alltid en spesiell lukt. Så kom vi til Kammerfossbrua, selve bruket med fosse, Fostvedtbakken og

Fotografi av Kammerfoss fra ca. 1920.

Åsenbakken, og endelig kunne vi se Grana. Ved huset til skomaker Mostad tok vi snarveien ned. Han hadde barter og var alltid alvorlig. Like ved var plassen der onkel Leif og onkel Trygve parkerte bilene sine da de var hjemme. Vi måtte for all del ikke røre bilene!

Da jeg var helt liten bodde det en liten mann i huset til høyre for stien. Han het Åsolv Nilsen og var veldig sinna. Han kom ut for å jage guttunger, for han trodde at de alltid var ute for å stjele morellene og eplene hans. Han var stedets stortaler, med høy röst, var liten med skjegg, så vi kalte ham Megler Smekk. Og så kom den spennende bratte bakken ned til den lille hageflekken under fjellet. Om sommeren ble det fylt på sagmugg. Den var bløt og god, og vi lot det stå til, for det var ikke farlig om vi ramla. Om vinteren med snø, hadde vi den som skibakke, og da var det spennende å se om vi greide den lille svingen nederst. Hagen med den lille terrassen ovenfor, var bestemors kjøkkenhage. Der dyrket hun jordbær, og de var de beste jordbærene i verden. Spurte vi pent, fikk vi lov til å plukke ett jordbær. Men husk, bare ett!

Så sto vi nede og så opp på det store hvite huset som kneiste oppunder fjellknatten med flaggstang på. Og snudde vi oss helt rundt så vi hovedveien bortover mot Sandbæk. I det lille hvite huset på venstre side bodde Agathe. Hun var mystisk! Hun var nemlig pinsevenn og snakket med seg selv med noen uforståelige ord. De sa hun talte i tunger, og det var uhyggelig. Men hun var veldig hyggelig. Hun smilte så pent over brillene og så snakket hun så fint. Vi var veldig flinke da vi var bare et par år gamle. Når de voksne spurte: "Hva sier Agathe?", da svarte vi: "På tirsdag, på tirsdag". Nede på andre siden av Grangrunnen, bodde Lars Gundersen og kona Helene, som var søster til bestemor. Hun var liten og litt tykk og snakket akkurat som bestemor, mens Lars var av den sindige typen.

Ned under muren til venstre, like under huset,

Foran Reidar Andersen, Fredrik Mostad, Einar Grana, Trygve Grana. Bak Ingeborg Andersen, Skomakermester Mostad, Martha Solum og Leif Grana, 1923.

gikk veien ned til brygga. Først kom vi til huset med utedoen på forsida og hønsehuset på baksida. Det lå til venstre, og rett fram lå den store sjøbua, med fiskesaker og slikt i underetasjen, og vognskjulet i andre. Og så var vi på den spennende brygga, med flytebrygga utenfor. Der vasket de tøy i stamp og skylte tøyet i elva etterpå. Av og til glapp taket i tøyet, og da gjaldt det å gripe fatt i det igjen før strømmen tok det. På flytebrygga kunne vi ligge og se ned på fiskene som svømte, og derfra kunne vi ta oss et bad. Men vi måtte ikke svømme langt ut, for da kunne strømmen ta oss. Likevel hendte det at vi svømte tvers over elva og tilbake igjen.

På oversiden av huset, mellom huset og fjellet, var det en trang bort til bryggerhuset, hvor de bodde om sommeren. Og så var det ei lita bru over til vognskjulet, annen etasje av sjøbua. Der var det så mye rart. Særlig stas var det med drakkjerra til onkel Leif. Den hadde sykkelhjul, og var så lett å dra. Men vi fikk som regel ikke lov til å være i bua, det måtte vi bare stjele oss til. Og så var det epletreet i hagen der da. Der vokste det flate søtepler, det var de beste eplene i verden. Det var en høytid når vi fikk smake.

Inn i huset, fra verandaen, kom vi inn i gangen med trappa til høyre opp til annen etasje. Der

Fotografi av Grana fra 1923.

bodde onkel Gunnar, bestefars bror, som hadde bart og glassøye og rokte pipe og sigar. Når han så oss, ropte han alltid "Hallo, hallo", derfor kalte vi ham hallomannen. Han hadde Gullivers Reiser i en stor bok med bilder, og den fikk vi lov å lese i når vi var hos ham.

Rett inn var kjøkkenet, der bestemor regjerte. Og det gjorde hun. Var vi uheldig, måtte vi spise middag. Hun hadde så ofte fisk, særlig kokt makrell, og det var det verste jeg visste. Og så fiskesuppe! Men bestemor var koselig hun, vi fikk ofte småkaker også. Inne i stua, når bestefar var der, satt han enten helt inni radioen med tallskive og skurrelyd, eller han lå på sofaen og sov. Bestefar arbeidet på bruket, og han hadde i hvert fall en time middagspause, kanskje to. Da kom han hjem og spiste middag, og etterpå tok han seg en middagshvil på sofaen. Og det var spennende. For han lå på ryggen med åpen munn og snorket og dro. Og så mistet han pusten. Vi trodde han døde, for han holdt pusten uhyggelig lenge. Vi så ned i gapet hans inntil han plutselig kom igang igjen med et par drabellige snork. Men når bestefar var riktig i godlag, fikk vi ham til å fortelle skrøner, og da fortalte han gjerne om "Musa, musa", om han som fikk musa opp i buksebenet sitt. Og så sang han, "Hurra for Jonas Anton Hjelm" og "Sing, sailor, oh".

Fra vinduet var det spennende å se ut på elva,

særlig når vi hørte "Pulp" komme tøffende. Det var slepebåten til Kammerfoss Bruk som dro fulle lorryer utover elva og tomme tilbake. De fulle lorryene var tunge og lå dypt. Da gikk det seint for full maskin, og Pulp tøffet tungt og støyende. Men på opptur gikk det lett, og når den ikke hadde lorryer på slep, danset den oppover elva. Skipper var Gustav Jensen, som hadde så urimelig store sko og gikk utilbeins i føttene.

Så husker jeg også familiesammenkomstene på Grana. Det var gjerne på større høytider, som til jul og påske. Da var det trangt i stuene, og bestestua ble tatt i bruk. Stor stas var det med de langveisfarende. Hvem husker ikke onkel Leifs sveivegrammofon, med plater som: "Det er rokken som spinner i stuen" og "Et drusin drobbelt drobbedrerte drabedraskdrusker" med Einar Sissener i hovedrollen. Og utover kvelden satt de rundt kaffebordet og diskuterte.

Da var det koselig å ligge under bordet og høre stemmene over seg, onkel Einar med høy og skarp røst og smittende latter, onkel Leif med sitt mer dannede språk og småhumring, onkel Trygve med rolig og lav stemme og onkel Tor med sine meningers mot. Bestemor og tantene blandet seg også inn. Det var som å sitte under fossen, en ble så søvnig av det og sovnet snart blidt inn.

Slik husker jeg Grana.

SANNIDAL HORNMUSIKK

– historiske glimt

AV NILS HALVOR NILSEN

Fortsettelse fra forrige nummer

MITT FØRSTE INSTRUMENT

Jeg hadde som tidligere nevnt tjuvlånt og tjuvøvd på althornet til min far, men da det ble oppdaget at jeg hadde spilt på hans instrument og at jeg kunne like mye som ham, bestemte min far å kjøpe et eget instrument til meg. Etter samråd med Siggen kjøpte min far en Ess-kornett til en pris av kr 395,- med etui. Jeg ble da den yngste i korpset.

Fra den dagen, øvde jeg virkelig. Det resulterte at jeg kunne de nummer som korpset hadde fra før, og i tillegg et par julesanger.

Så den 6.desember som er nevnt ovenfor, skulle jeg få min debut i korpset. En spennende utfordring for 9-åringen. Jeg kunne jo alle sangene da jeg øvde alene, men da korpset begynte å spille, syntes jeg det ble så mye lyd rundt meg at jeg gang på gang kom ut av det. Jeg klarte det ikke og mine drømmer ble knust. Da korpset hadde spilt den første avdelingen, gikk jeg ut og låste meg inne på utedoen på Kil skole og jeg husker at det kom noen tårer. Jeg hadde ikke levd opp til mine drømmer om å spille fint sammen de andre i korpset. Hadde jeg kanskje også ødelagt for noen?

NYE MEDLEMMER.

"Høsten 1952 reiste Odd Jakobsen til Oslo og i hans sted kom Oddvar Tobiassen. Knut Dobbe kunne heller ikke fortsette og hans instrument ble prøvd av forskjellige og det endte med at Halvard Kristiansen fikk dette instrumentet.

Torbjørn Nygård sluttet også sist i 1952 som trommeslager og Tore Kjelsås ble hans etterfølger. Likeledes sluttet Lars Therkelsen, og i hans sted kom Einar Larsen. Isak Eikeland sluttet og hans instrument fikk Knut Eikeland. Disse er nå med i Hornorkesteret 1953: Aslak Lofthaug, Dagfinn Holt, Sigurd Nilsen, Tor Kristian Fjellheim, Kjell Sundbø, Helge Carlsten, Tor Erling Lønne, Tor Rinde, Oddvar Tobiassen, Einar Larsen, Leif Larsen, Knut Eikeland, Tor Kjelsås, Nils Halvor Nilsen og Halvard Kristiansen.

Før jul 1952 hadde vi en øvelse en gang i uka, men i februar 1953 ble det etter forslag fra Sigurd Nilsen bestemt at en skulle ha 2 øvelser i uka. Siden har en hatt øvelser mandag og torsdag.

Av musikkstykker som en har øvd inn er: Guttene kommer, Konskrittmarsjen, Oslo marsjen og Gammel jegermars.

Fra venstre: Oddvar Tobiasen, Knut Eikeland, Lars Therkelsen, Tor Erling Lønne, Kjell Sundbø, Knut Dobbe, Helge Carlsten, Tor Rinde, Odd Jakobsen og ved stortromma, Siggen.

Av sanger: Arbeid før natten kommer, Sannidalsangen, Fagert er landet, Fedrelandssangen og Sønner av Norge. Dessuten forsøkte en på noen julesanger før jul 1952.”*

*Når det gjelder Sannidalsangen ble den sunget før krigen på samme melodi som den tyske nasjonalsang. Etter krigen komponerte Siggen en egen melodi til denne sangen.

ÅRSFESTEN 1953

”Lørdag 14. mars 1953 hadde korpset årsfest. Først på kvelden hadde en årsmøte med valg. Til styret ble valgt: Sigurd Nilsen, Leif Larsen, Dagfinn Holt og Halvor Gjerde.

En snakket litt om lover for musikken og som styret skulle ta seg av. Etterpå var det en del innbudte som innfant seg og en spilte et par musikknummer og deretter ble det vist en film.

Så var det kaffepause. Det ble servert kaffe og julekake. Så ble det ved formannen redegjort litt for musikkens arbeid det første året. Regnskapet ble opplest og Siggen ble takket for godt arbeid. Så var det igjen film og musikk og tilslutt utlodning av bløtkake som gav et godt resultat - kr 80,-. Det var en veldig god tilstelning.”

1. MAI 1953

”Fredag 1. mai spilte Sannidal hornmusikk på Gimle. Det var meningen at det skulle ha gått tog fra Sannidal til Kil og tilbake til Gimle, men et regnvær ødela denne planen. Musikken måtte derfor spille alle sine nummer på Gimle og det gikk godt. Formann i festkomiteen Fridtjof Torbjørnsen uttalte sin store tilfredshet med musikkunderholdingen. Guttene hadde for første gang sine nye luer på og luene var vakre. Konrad Bråten hadde skaffet luene som er hvite med gullemblem og gull-lyre. Musikken spilte uten betaling.”

Luene var så fine at vi måtte ha dem på oss inne mens vi spilte. Nå hadde vi uniform. I tillegg prøvde en å ha grå bukser, blå dressjakke, hvit skjorte og slips.

FELLESKONSERT MED DRANGEDAL HORNUSIKK OG TUR TIL DYPSEND

”Sannidal hornmusikkens styre hadde møte hos Sigurd Nilsen Kil torsdag 21mai. Tilstede var foruten Styret Sigvart Andresen - Siggen. Styremedlem Dagfinn Holt var forbundet fra å møte.

Sak: Tilbud fra Drangedal Hornmusikk om

en felles konsert av Drangedal og Sannidal Hornmusikk i Sannidal søndag 31.mai.

Styret foreslo tur til Dypesund med avgang fra Kil kl 11.00 og konsert kl 17.00 i Kil.

Dette hvis pent vær. Hvis uthygt vær - konsert på Gimle kl 17.00. Entre til konserten på Gimle kr 1,-.

Hvis friluftskonsert kollekt."

"Søndag 31 mai arrangerte Sannidal Hornmusikk båttur til Dypsund.

Det var i anledning besøk av Drangedal Hornmusikk at turen kom i stand og "Leveng" gikk fra Kil kl. 11.00.

Været var fra morgenen av grått og regnuttig og det så dårlig ut for tur på sjøen, men ved ellevetiden blinket det opp og det ble rent ønskevær. Etter en tur på Kragerøfjorden gikk turen til Dypesund og der fikk en kaffe til medbrakt niste. Etterpå var det felles musikk av korpsene og deretter særnummer. Siggen var med og fikk anledning til å høre disse korpsene spille sammen. Han hadde startet begge disse korpsene.

Ved adkomsten til Kil om kvelden var det konsert og særnummer av Drangedal musikkorps

Ved kollekten fikk en et overskudd på turen på kr 17,-."

HØSTEN 1953

"Høsten 1953 begynte øvelsene i Hornmusikken torsdag 17.september. Siggen var på plass og samtlige gutter møtte unntatt Dagfinn Holt og Knut Eikeland som var opptatt som elever ved Porsgrunn tekniske fagskole.

På ansøkning til kommunen om kommunalt lån, fikk en 22. august innvilget et lån til kjøp av nye instrumenter for kr 5.000,-. En snakket noe om innkjøpet og besluttet å henvende seg til Konrad Bråten for å undersøke priser. Neste øvelse torsdag 24. september var på Kil skole.

Sommeren 1953 var musikken på tur til Kjølebrønd og spilte på D.N.T.s fylkesmøte.

Likeledes underholdt Sannidal Hornmusikk på sanitetsforeningens basar på Helle i juli måned. Det var gratis musikk begge steder"

NYE INSTRUMENTER

"Foruten lån på kr 5.000,- fra kommunen fikk en også bidrag på kr 1.500,-. Dette var

Fra venstre: Nils Halvor Nilsen, Sigurd Nilsen, Helge Lyngstad og Ole Einar Nyland.

vi meget glade for. Pengene som en fikk i lån av kommunen, kjøpte en nye instrumenter for.

Følgende instrumenter ble innkjøpt ved Konrad Bråten: 1 trekkbasun, 2 tenorhorn, 1 althorn, 1 baryton, 1 stk stortromme, 1 skarp-tromme, 1 klarinett.

Som følge av de nye instrumentene ble innkjøpt, ble en del gamle instrumenter ledige og flere unge gutter ble med i korpset. Disse nye kom til i Sannidal Hornmusikkorps høsten 1953: Helge Lyngstad, Ole Einar Nyland, Oddvar Busk Halvorsen, Otto Holte, Lars Moen, Asbjørn Dobbe, Per Ingvar Andersen, Lars Thomas Bråten, Helge Fredriksen og Knut Inghart Halvorsen.

Av voksne ble disse nye med: Einar Johnsen, Jakob Sandland, Jul Sundbø og Gunnar Halvorsen.

En bestemte øvelser til hver mandag og torsdag således at mandagskvelden ble til disposisjon for "gamlekarene" og torsdag for nybegynnerne. Tore Kjelsås ønsket å slutte i korpset og i hans sted som trommeslager kom Helge Fredriksen."

Fortsetter i neste nummer...

Historielagets høstmøte

Formann Kjell Ove Heistad kunne ønske ca. 120 personer velkommen til møtet, og kvelden ble åpnet med allsang der Oddvar Busk Halvorsen spilte piano til. Det er mange som ønsker sang og musikk, og det ble en fin start på kvelden.

Hovedtema var postkort, og da spesielt kort med motiv fra Sannidal og omegn. Sannidal har trolig flere ivrige samlere av postkort, sikkert flere etter denne kvelden. Det var nok den ivrigste samleren, Ernst Kalseth, som viste fram mange av sine kort etter en innledning

om postkortenes historie. Det er ikke mulig å gjengi all denne kunnskapen, for dette hadde Ernst greie på!

Før 1840 ble det sendt noen skriftlige beskjeder rundt i landet, der mottaker måtte betale for forsendelsen. Fra 1. Mai 1840 ble det endret, slik at fra da måtte sender betale. Så fra 1869 ble det halv pris for åpne beskjeder, altså uten konvoltutt. Det tok seg fort opp med kortene, og rundt 1900 ble det sendt 3,5 millioner postkort i Norge. Men det var først i 1887 at det ble vanlig med bilde på kortene. På disse kortene var det kun adresse på den ene siden, så beskjeder og hilsener ble skrevet på kortets

bildeside. Dette kunne bli rene gåtene å løse, det gjaldt å fatte seg i korthet eller skrive tett om det var mer som skulle sies. Fram til 1905 var det slik, da ble det innført skriveplass på baksiden ved siden av adressefeltet, slik vi også kjenner kortene.

Det eldste kortet i Norge er stemplet 10/7-1887, som man vet om. Det eldste her i distriktet som er offentlig registrert, er stemplet aug.-1900, men Ernst har et kort fra 1896 som han ennå ikke har registrert.

Motivene på kortene er forskjellige, det kan være bygninger, steder, båter, biler, hendelser, personer og etter hvert julemotiver i stort monn. De eldste kortene hadde sjeldent vintermotiv. Verdiene på kortene kan være veldig forskjellige etter kvalitet, stempel og motiv, dessuten av spesiell verdi for de forskjellige samlerne. Noen samler spesielt på lokale kort,

andre på kort av jernbanestasjoner eller skipsfart.

De som var tilstede fikk se en flott framstilling av mange kort, de fleste med motiver fra Sannidalsdistriktet. Disse kortene er så absolutt en viktig dokumentasjon på bygdas historie og utvikling.

Anmodningen gikk ut om å kikke i skuffer og skap, og gjerne ta kontakt med Ernst, han vil gjerne vise mer av sine kort og også se hva som finnes i distriktet.

Det ble en hyggelig kveld, avsluttet med mer sang, god mat til alle, og som vanlig en innbringende uthodning til slutt med fine gevinst, det kan blant annet nevnes populære dreide trefat og trebolle og en flott bok om, ja nemlig, - postkort!

A.S.

En hilsen fra noen år tilbake

- KORTET ER FRA 1955,

"Ola" og "Bamse" har vært i skogen og er på vei hjem.

Juletree er hogd og skal pyntes med stas,
norske flagg, levende lys og kuler som kan gå i knas.

En stolt gutt, full av forventning, "Bamse" synes tur er moro,
hjemme venter far, og mor med ribbe, lefser og goro.

Om det blir pakker, vites ikke,
men mor kan både sy og strikke?

Det var den gang, og ikke nå,
tidene endrer seg, for store og små,
.....men det blir jul allikevel.

A.S.

*Så ønskes alle Årvens lesere i de tusen hjem
en fredfull jul og et godt nytt år!*

Gaver til bladet

Også denne gangen har vi fått gaver til bladet. Hjertelig takk!

S.R.G., Kragerø 150. J.M.H., Sarpsborg 100. G.M., Helle 200. R.A.H., Sannidal 200. T.S., Neslandsvatn 200. E.W.,
Sannidal 200. K.A.O., Flekkerøy 200. I.R.L., Oslo 300.
E.A., Hagan 250. A.M.T., Drammen 200.

Dette fotografiet har vi lånt av Johan Tande. Det viser brylluppet til Maren og Sveinung Sveinungsen 23.juni 1934, hos Jens Nilsen Farsjø. Presten, Torkell A.Tande, sees piperøykende til venstre på bildet! Redaksjonskomitéen vil gjerne ha navn på personene på bildet.

Returadresse:
Sannidal Historielag
Adr.: Gunnar Aabøe
Solstadbakken 16
3766 Sannidal

Hilsen fra Kragerø

Möllers Bog & Papirhdl, Kragerø, Eneberettiget 1905

Kongelig bjørnejakt. Dette bilde er tatt i januar 1905 etter ei bjørnejakt i Drangedal, hvor også prins Wilhelm av Sverige var med. Jakten ble ledet av "Jegermesteren" Ole Knutsen Liane, en av de beste og mest kjente elg- og bjørnejegere i Drangedal på den tiden.

Denne jakten endte uten resultat og her er det kongelige følget på vei tilbake til Kragerø. I sleden foran fra venstre på bildet sitter prins Wilhelm av Sverige og hans adjutant løytnant Hartmann. Stående bak fra v. kusk og vognmann Jakob Spirdal og Ole Knutsen Liane. Ole døde på Årømyra i 1938.

BILDET ER UTLÅNT AV ASBJØRN BOSVIK. TEKSTKILDE: HÅKON DANEVAD " BJØNN OG BJØNNEJAKT I DRANGEDAL ETTER 1850"

Første bisen gjennom Sannidal Denne viste vi et bilde av i forrige nummer av "Arven", på side 2.
Fra en av våre leserer har vi fått opplyst at barnet med hatt, som
sitter t.v. for damen med skaut bak i bilen, er **Marte Sydtveit**, senere mangeårig bestyrerinne ved Lyngdalen og
Sannidal aldershjem. Er det noen som kjenner de andre personene i bilen, vil vi gjerne vite det.

«ARVEN» UTGIS AV SANNIDAL HISTORIELAG
www.sannidalhistorielag.no

Redaksjonskomité:

Ragnar Grønåsen

Anne Sofie Aardalen

Ove Bertelsen

Gunnar Aabøe

Kasserer:

Liv Grønåsen

tlf. 35 99 22 16

«Arven»'s

bankgirokontonr.:

2655.60.82854

Husk å melde fra til redaksjonskomiteen ved den minste adresseforandring.